

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

นับตั้งแต่ประเทศไทยได้ยอมรับว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศกฎหมายอื่นจะมาขัดหรือแย้งกับรัฐธรรมนูญมิได้นั้น จึงได้มีการจัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ในการควบคุมมิให้กฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นหลักประกันความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญ ซึ่งในอดีตนั้นประเทศไทยได้จัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมมิให้กฎหมายขัดรัฐธรรมนูญในรูปแบบของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ โดยคณะตุลาการรัฐธรรมนูญที่ได้จัดตั้งขึ้นนั้นมีลักษณะของการใช้อำนาจไปในทางตุลาการ มิใช่ลักษณะการใช้อำนาจทางนิติบัญญัติหรือทางบริหาร สิ่งซึ่งเป็นความสำคัญในการประกันความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญอีกประการคือหลักกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่เป็นกลไกถ่วงดุลและควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของบุคคลที่ทำหน้าที่ตุลาการรัฐธรรมนูญให้บิดเบือนการใช้อำนาจ

เมื่อพิจารณาจากกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญของไทยแล้ว มิได้เป็นไปตามหลักวิธีการพิจารณาความที่มีลักษณะเหมือนกันวิธีการพิจารณาในรูปแบบศาล หากแต่เป็นรูปแบบการพิจารณาในรูปแบบของคณะกรรมการจึงเป็นสาเหตุให้วิธีพิจารณาความของตุลาการรัฐธรรมนูญ ขาดหลักเกณฑ์และรูปแบบของวิธีพิจารณาที่มีมาตรฐาน อันเป็นผลให้คำวินิจฉัยของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนั้นขาดประสิทธิภาพและส่งผลถึงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนถูกจำกัดมิได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญอย่างเต็มที่

เมื่อได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ได้มีการจัดตั้งองค์กรที่ควบคุมมิให้กฎหมาย ขัดต่อรัฐธรรมนูญในรูปแบบศาล คือ ศาลรัฐธรรมนูญ เมื่อพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ที่เพิ่มขึ้นของศาลรัฐธรรมนูญแล้ว การที่จะเป็นหลักประกันความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญตามที่กล่าวมาข้างต้น ย่อมขึ้นอยู่กับข้อกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งความสำคัญของกฎหมายดังกล่าวนอกเหนือจากเป็นกฎหมายที่ว่าด้วยการกำหนดวิธีการที่บุคคล ภายนอกจะเสนอคดีหรือเสนอเรื่องของตน หรือกำหนดว่าผู้ใดบ้างเป็นผู้มีส่วนได้เสีย หรือเป็นผู้เสียหายที่มีอำนาจฟ้องต่อศาลแล้ว ยังเป็นกฎหมายที่จะเป็นเครื่องควบคุมการใช้ดุลยพินิจของผู้พิพากษา ซึ่งเป็นมาตรการที่จะควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจให้เป็นไปโดยรัดกุม และลด

โอกาสที่จะบิดเบือนการใช้อำนาจโดยมิชอบ ซึ่งในปัจจุบันฉบับนี้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติเกี่ยวกับวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญโดยกำหนดให้เป็นไปตามที่ศาลรัฐธรรมนูญกำหนดซึ่งต้องกระทำโดยมติเอกฉันท์ของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญอย่างน้อยต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐาน เช่น การพิจารณาคดีโดยเปิดเผย การเปิดโอกาสให้มีการคัดค้านตุลาการรัฐธรรมนูญ และต่อมาได้มีการประกาศข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2546 ซึ่งบทบัญญัติในข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวนั้นได้กำหนดหลักเกณฑ์และรูปแบบของวิธีพิจารณาที่มีมาตรฐาน เช่น เรื่องการพิจารณาโดยเปิดเผย การให้โอกาสคู่กรณีแสดงความคิดเห็นของตนก่อนการวินิจฉัยคดี อันเป็นมาตรฐานขั้นต่ำในกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาความเพื่อเป็นกลไกควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของผู้ใช้อำนาจตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จะเห็นได้ว่า ข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2546 นั้นเมื่อได้เปรียบเทียบกับพระราชบัญญัติวิธีการพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญ หลายฉบับที่ผ่านมาในอดีตแล้ว ข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2546 จะมีบทบัญญัติที่เป็นการคุ้มครองและรับรองสิทธิของประชาชนได้สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ขององค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมกฎหมายมิให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญได้อย่างมีประสิทธิภาพ

แต่อย่างไรก็ตามแม้ว่าข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2546 จะมีบทบัญญัติที่มีมาตรฐานขั้นต่ำอันเป็นกลไกในการควบคุมและตรวจสอบ การใช้อำนาจของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติแล้วปัญหาต่างๆ ของข้อกำหนดดังกล่าวยังคงปรากฏให้เห็นอยู่ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับสถานะของข้อกำหนดของวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญ ซึ่งหากพิจารณากฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของคณะตุลาการรัฐธรรมนูญนั้นได้จัดทำในรูปของพระราชบัญญัติโดยผ่านการพิจารณาของรัฐสภา ในขณะที่วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญจัดทำขึ้นในรูปแบบข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญ โดยมีได้ผ่านกระบวนการนิติบัญญัติดังเช่นกฎหมายทั่วไป ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการบิดเบือนการใช้อำนาจของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญหรือไม่ ปัญหาเกี่ยวกับผู้ร้อง ในคดีรัฐธรรมนูญอันมีผลต่อพยานหลักฐาน ในคดี ปัญหาเกี่ยวกับกระบวนการส่งเรื่องให้ศาลรัฐธรรมนูญของผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา ตามมาตรา 245 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปัญหาเกี่ยวกับการคุ้มครองชั่วคราว ปัญหาการลงมติในการพิจารณา และปัญหาการคัดค้านตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ เป็นต้น

ปัญหาที่เกิดขึ้นดังกล่าวนี้อาจเป็นเพราะเรื่องเกี่ยวกับองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมกฎหมายมิให้ขัดต่อรัฐธรรมนูญนั้นในประเทศไทยยังไม่ได้ได้รับความสนใจมากเท่าที่ควร และเป็นองค์กรที่เกิด

จากแนวคิดใหม่ๆ ขาดวิวัฒนาการและการพัฒนา ดังนั้น แม้ว่าจะได้กำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการพิจารณาในรูปแบบศาลแล้วก็ตาม แต่ในทางปฏิบัติก็อาจจะเกิดปัญหาดังกล่าวได้เช่นกัน ดังนั้นจึงเห็นเป็นการสมควรที่จะศึกษาหลักเกณฑ์และวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญถึงปัญหาที่เกิดขึ้น รวมทั้งแนวทางในการแก้ไขปัญหา และเมื่อศึกษาระบบและวิธีพิจารณาขององค์กรดังกล่าวมาใช้ในการปรับปรุงแก้ไขข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญด้วยวิธีพิจารณาคourt รัฐธรรมนูญของประเทศไทยให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ของกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณา อันเป็นกลไกในการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ และเพื่อเป็นหลักประกันในการคุ้มครองและรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนให้สอดคล้องกับที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญในอดีตก่อนปี พ.ศ.2489 นั้น ไม่มีกฎหมายกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่ากรณีที่ยกข้อบัญญัติของกฎหมาย ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ จะให้องค์กรใดทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดว่ากฎหมายนั้น ขัดหรือแย้ง ต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ ต่อมาในปี พ.ศ.2488 หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ได้มีการตราพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. 2488 ขึ้น เพื่อลงโทษแก่ผู้ที่ได้กระทำความผิดที่กฎหมายนี้ถือว่าเป็นอาชญากรรมไม่ว่าการกระทำนั้นจะได้กระทำไปก่อน หรือหลังจากที่กฎหมายนี้ใช้บังคับก็ตาม ต่อมาเมื่อคดีเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล ศาลฎีกาได้พิจารณาโดยให้เหตุผลว่าศาลฎีกามีอำนาจที่จะวินิจฉัยว่า กฎหมายใด ขัดต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ โดยให้เหตุผลว่าศาลเป็นองค์กรที่ใช้กฎหมายจึงต้องรู้ว่ากฎหมายนั้นใช้บังคับได้หรือไม่ อีกทั้งศาลเป็นองค์กรตุลาการ ซึ่งมีหน้าที่ใช้บังคับกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราขึ้น นอกจากนี้ ยังเห็นว่าฝ่ายนิติบัญญัติไม่สามารถที่จะตีความได้ว่ากฎหมายใด ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ เนื่องจากฝ่าย นิติบัญญัติเป็นผู้ตรากฎหมายขึ้นเอง ส่วนฝ่ายบริหารนั้นก็ไม่มีอำนาจหน้าที่ตีความว่ากฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่เช่นเดียวกัน

ดังนั้น ศาลฎีกาจึงได้พิพากษาว่า พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม พ.ศ. 2488 ที่ตราขึ้นนั้น เป็นการบังคับใช้กฎหมายอาญาในลักษณะที่มีผลย้อนหลัง เป็นการต้องห้ามตามรัฐธรรมนูญ ถือว่าพระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับไม่ได้ เป็นโมฆะโดยให้เหตุผลว่า

1. ศาลเป็นผู้ใช้กฎหมาย ฉะนั้น การดูว่าอะไรเป็นกฎหมายหรือเป็นกฎหมายที่ใช้ได้หรือไม่ย่อมเป็นอำนาจของศาล
2. การปกครองระบอบรัฐธรรมนูญแบ่งอำนาจออกเป็น 3 ประเภท คือ นิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ แต่ละอำนาจย่อมมีอำนาจยับยั้งและควบคุมกัน ซึ่งเป็นหลักประกันความมั่นคงเมื่อสภาผู้แทนราษฎรออกกฎหมายมาไม่ถูกต้อง หรือขัดต่อรัฐธรรมนูญ ศาลก็มีอำนาจแสดงความเป็นผู้ถูกต้องนั้นได้

3. จำเป็นต้องมีผู้มีอำนาจชี้ขาดว่า กฎหมายใดขัดกับรัฐธรรมนูญหรือไม่ มิฉะนั้นข้อความที่ว่ารัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดก็จะมีผล กฎหมายนั้นสภาผู้แทนราษฎรออกมาเองจะกลับไปให้สภาผู้แทนราษฎรชี้ขาดว่าเป็นกฎหมายหรือไม่ ได้อย่างไร จะว่าทางฝ่ายบริหารมีอำนาจชี้ขาดก็ไม่ได้ เพราะการวินิจฉัยกฎหมายไม่ใช่เรื่องของฝ่ายบริหาร ดังนั้น เมื่อมีบทกฎหมายอันออกมามีลิดรอนเสรีภาพ และขัดต่อรัฐธรรมนูญ ก็เป็นอำนาจของศาลที่คุ้มครองเพื่อประโยชน์แห่งความยุติธรรมต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง และแม้ศาลจะไม่ประสงค์จะเข้าไปวินิจฉัยถึงกิจการของฝ่ายนิติบัญญัติ แต่ก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาในคดีอาชญากรรมสงครามที่ 1/2489 ลงวันที่ 23 มีนาคม 2489)

จากแนวคำพิพากษาศาลฎีกาในคดีดังกล่าว ทำให้เกิดประเด็นถกเถียงกันต่อมาว่าองค์กรใดควรจะมีอำนาจหน้าที่ในการพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ซึ่งในขณะนั้นฝ่ายนิติบัญญัติ คือ สภาผู้แทนราษฎรเห็นว่าตามรัฐธรรมนูญ มาตรา 62 กำหนดให้ตนมีอำนาจเด็ดขาดในการตีความรัฐธรรมนูญ ดังนั้น การพิจารณาว่ากฎหมายขัด หรือ แย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ จึงควรเป็นอำนาจของสภาผู้แทนราษฎรเพื่อยุติข้อขัดแย้งในประเด็นดังกล่าวระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2489 จึงได้กำหนดให้มีการจัดตั้งองค์กรขึ้นใหม่เรียกว่า “คณะตุลาการรัฐธรรมนูญ” เพื่อทำหน้าที่ในการวินิจฉัยชี้ขาดความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา จนกระทั่งต่อมาเมื่อมีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จึงได้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบขององค์กรใหม่ จากคณะตุลาการรัฐธรรมนูญเป็นองค์กร ในรูปแบบศาล ที่ใช้ อำนาจตุลาการ เรียกว่า ศาลรัฐธรรมนูญ (สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ, 2548, หน้า 1-2) ขึ้นเป็นครั้งแรก และได้สิ้นสุดลงพร้อมกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ตามประกาศคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ฉบับที่ 3 หลังจากประกาศใช้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ก็มีการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่เพื่อทำหน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญจะเห็นได้ว่า ไม่ว่าจะรัฐธรรมนูญฉบับใดก็จะให้ความสำคัญกับการจัดตั้งศาลรัฐธรรมนูญเพื่อควบคุมและตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายที่ตราขึ้นใช้บังคับ ดังนั้น ศาลรัฐธรรมนูญ จึงถือเป็นองค์กรที่มีอำนาจหน้าที่ในการควบคุมและตรวจสอบมิให้กฎหมายที่ตราขึ้น หรือ ใช้บังคับ อยู่ นั้น ขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ เพราะรัฐธรรมนูญถือเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ อันหมายถึงความเป็นกฎหมายสูงสุด ได้แก่ หลักความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย โดยมีบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญรับรองว่า “บทบัญญัติแห่งกฎหมายใดมีข้อความขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญนี้ บทบัญญัตินั้น เป็นอันใช้บังคับมิได้” เพราะฉะนั้น

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 จึงกำหนดอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญไว้ เพื่อควบคุมและตรวจสอบมิให้กฎหมายใดขัด หรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ อันได้แก่

1. การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายและข้อบังคับการประชุมของฝ่ายนิติบัญญัติก่อนที่จะประกาศใช้บังคับ
2. การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของบทบัญญัติแห่งกฎหมายที่ประกาศใช้ บังคับแล้ว
3. การวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของเงื่อนไขการตราพระราชกำหนด
4. การวินิจฉัยว่าสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการกระทำการใด เพื่อให้ตนมีส่วนโดยตรง หรือโดยอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่ายหรือไม่
5. การวินิจฉัยปัญหาความขัด หรือแย้งเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ระหว่างรัฐสภาคณะรัฐมนตรี หรือองค์กรตามรัฐธรรมนูญ
6. การวินิจฉัยเกี่ยวกับการคุ้มครองหลักประชาธิปไตยภายในพรรคการเมือง และการปกป้องคุ้มครองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
7. การวินิจฉัยสมาชิกภาพ หรือคุณสมบัติของสมาชิกรัฐสภา รัฐมนตรี และกรรมการการเลือกตั้ง
8. การวินิจฉัยหนังสือสนธิสัญญาใดต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนหรือไม่
9. อำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ.2550
10. อำนาจหน้าที่ในการเสนอร่างกฎหมายต่อรัฐสภา

เมื่อพิจารณาจากอำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญนี้ แสดงให้เห็นว่า ศาลรัฐธรรมนูญเป็นองค์กรที่ใช้อำนาจหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ และคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นยังให้ถือเป็นเด็ดขาด มีผลผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาลและองค์กรอื่น อันส่งผลให้องค์กรทุกองค์กร ตลอดจนกลุ่มกรณี กลุ่มกรณี หรือผู้ร้องต่อศาลรัฐธรรมนูญจะอุทธรณ์ หรือฎีกา ต้องผูกพันตามคำวินิจฉัย หรือโต้แย้งคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นมิได้

ความสำคัญและอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญที่กล่าวไปแล้วนั้น ถือเป็นปัจจัย สำคัญ ในการที่จะกำหนดวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญเพื่ดำเนินการกระบวนการพิจารณาตามขั้นตอนต่างๆ เพื่อคุ้มครองและรับรองสิทธิเสรีภาพขององค์กร หรือประชาชนในการใช้สิทธิตามรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 300 วรรคหนึ่ง กำหนดให้คณะตุลาการรัฐธรรมนูญตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พ.ศ.2549 เป็นศาลรัฐธรรมนูญ จึงสามารถอาศัยอำนาจตามความใน มาตรา 300 วรรคห้า เพื่อกำหนดวิธีพิจารณาและการ ทำ คำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญ อันจะเป็นหลักในการดำเนินการกระบวนการพิจารณาของศาล ส่งผล ให้การ

พิจารณาวินิจฉัยคดีของศาลรัฐธรรมนูญเป็นไปด้วยความเรียบร้อย แต่การบังคับใช้บทบัญญัติตามข้อกำหนดดังกล่าวอาจเกิดปัญหาในบางกรณี เช่น การปฏิบัติตนของกลุ่มในศาล หรือการยื่นพยานหรือวิธีการในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของกลุ่ม แม้ศาลรัฐธรรมนูญจะเป็นศาลที่ใช้วิธีพิจารณาวินิจฉัยแบบไต่สวน อันเป็นกรณีที่ศาลไม่อาจต้องรับฟังพยานหลักฐานจากกลุ่ม เพราะศาลสามารถแสวงหาพยานหลักฐานได้เอง แต่บางครั้งศาลอาจต้องการรับฟังพยานหลักฐานจากกลุ่มที่กล่าวอ้าง เพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัยอันอาจ เป็นพยานหลักฐานที่สำคัญแก่คดี และกลุ่มสามารถดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานทั้งพยาน บุคคลและพยานเอกสารมาเพื่อพิสูจน์ความจริงต่อศาลได้ในเวลาอันรวดเร็ว ก็จะทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปด้วยความรวดเร็วเช่นกัน

ในความเป็นจริงศาลรัฐธรรมนูญอาจรับฟังพยานหลักฐานที่กลุ่มอ้างนั้นเพียงเพื่อประกอบการพิจารณาวินิจฉัย แต่หากปล่อยให้กลุ่มประวิงคดีก็จะทำให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาล่าช้าออกไปได้ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดวิธีการ หรือมาตรการลงโทษที่ชัดเจนกับกลุ่มที่พยายามประวิงคดี ตลอดจนการที่มีหนังสือเรียกพยานบุคคลพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ แต่พยานบุคคลหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ต้องนำพยานเอกสาร หรือพยานวัตถุมาศาลอาจต้องอ้างเหตุจำเป็นไม่มาศาล ทำให้เกิดความเสียหายแก่ขั้นตอนการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีก็ได้เพราะกฎหมายวิธีพิจารณาความหรือกระบวนการยุติธรรมทางศาล ซึ่งเป็นบริการ ที่สำคัญของรัฐมีจุดประสงค์ที่สำคัญก็เพื่อให้เกิดความยุติธรรมอันจะทำให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคม เพราะความจริงแล้ว ความยุติธรรมนั้นมิได้ขึ้นอยู่กับหลักกฎหมายสารบัญญัติที่ได้กำหนด สิทธิต่างๆ ของปัจเจกบุคคลเพื่อป้องกันหรือแก้ไขปัญหาก็อาจเกิดขึ้นแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังขึ้นอยู่กับกฎเกณฑ์เกี่ยวกับวิธีพิจารณาความในศาลที่เป็นส่วนช่วยทำให้สิทธิต่างๆ ดังกล่าว สามารถบังคับใช้หรือบรรลุผลเป็นรูปธรรมได้ นอกจากนี้ กระบวนการพิจารณาหรือวิธีพิจารณาความ ยังมีจุดประสงค์ที่จะให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปด้วยความเรียบร้อย โดยสร้างวิธีการและขั้นตอนต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาของคดีและยังช่วยป้องกันสิทธิและผลประโยชน์โดยชอบด้วยกฎหมายของกลุ่ม ด้วยการกำหนดให้กลุ่มเสนอคดีของตนต่อศาลในลักษณะที่เหมาะสมและใช้วิธีการดำเนินกระบวนการพิจารณาเฉพาะเพื่อพิสูจน์ข้ออ้าง หรือข้อต่อสู้ของตน และวิธีพิจารณาความที่มีประสิทธิภาพที่จะช่วยให้บรรลุจุดประสงค์ดังกล่าวได้นั้น จำเป็นต้องประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์ที่ก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันของกลุ่มในการดำเนินกระบวนการพิจารณา รวมทั้งสิทธิพื้นฐานที่จำเป็นต่างๆ ของกฎหมายวิธีพิจารณาความ เช่น หลักการพิจารณาโดยเปิดเผยหลักสิทธิในการต่อสู้คดี หรือหลักฟังความสองฝ่าย (Le principe de la contradiction) หลักต่างๆ ดังกล่าว จะช่วยทำให้เกิดกระบวนการยุติธรรมที่ดีได้ และนอกจากหลักวิธีพิจารณาความต่างๆ ดังกล่าวแล้ว ปัจจัยอื่นที่

ถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของกฎหมายวิธีพิจารณาความ ก็คือกระบวนการ ยุติธรรม ที่คืบนั้น จะต้องทำให้คู่ความได้รับความยุติธรรมด้วยความรวดเร็วตามสมควรอีกด้วย

ดังนั้น กระบวนการยุติธรรมจะมีประสิทธิภาพได้ก็ต่อเมื่อสามารถสร้างหลักประกันในเรื่องสิทธิในการโต้แย้ง หรือต่อสู้คดีในลักษณะที่จะสามารถปกป้องคู่ความจากการใช้วิธีการที่ไม่ซื่อสัตย์ หรือวิธีการที่มีลักษณะเผด็จการ จุดประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมดังกล่าวข้างต้น อาจจะถูกบิดเบือนหรือใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น อันจะก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เช่น การที่โจทก์ผู้ฟ้องคดีเพื่อให้คู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้รับความอับอายเสียชื่อเสียง หรือใช้วิธีพิจารณาต่างๆ เพื่อทำให้กระบวนการพิจารณาต้องล่าช้า กรณีดังกล่าวจึงเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตอย่างหนึ่งที่ว่า “การใช้สิทธิทางกระบวนการพิจารณาโดยไม่สุจริต” (วรรณชัย บุญบำรุง, 2549, หน้า 219-220)

ปัญหาการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดี หรือการใช้สิทธิของคู่ความนั้น มีหลายรูปแบบ อาทิเช่น การใช้สิทธิในการต่อสู้คดีโดยการอ้างพยานหลักฐานที่ปลอมเพื่อยกเว้นสมควร การประทุติตนที่ไปในการทำนองการข่มขู่กรณีฝ่ายตรงข้าม การประวิงคดีโดยการยื่นข้อต่อสู้ที่ปลอมเพื่อยไม่ตรงกับประเด็นแห่งคดี การประวิงคดีโดยการยกข้ออ้างถึงความไม่สะดวกของพยานบุคคลผู้ที่จะมาเป็นพยานในศาล เป็นต้น

แม้ตามข้อกำหนดศาลรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยวิธีพิจารณาและการทำคำวินิจฉัย พ.ศ. 2550 ได้มีการกำหนดเกี่ยวกับวิธีพิจารณาได้ก็ตาม แต่ข้อกำหนดดังกล่าวไม่มีมาตรการป้องกันการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยไม่สุจริต หรือการใช้สิทธิโดยไม่สุจริตของคู่ความ ตลอดจนยังมิได้มีการกำหนดมาตรการการลงโทษที่ชัดเจน จึงก่อให้เกิดปัญหาการดำเนินกระบวนการพิจารณาและการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในการที่จะได้รับการอำนวยความยุติธรรมได้อย่างเพียงพอ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
2. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ
3. เพื่อศึกษาถึงระบบกฎหมาย และวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทย และต่างประเทศ
4. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ปัญหาวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทย
5. เพื่อศึกษาหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไทย

สมมติฐานของการศึกษา

ข้อกำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญที่ได้จัดให้มีขึ้นเพื่อนำมาใช้ในศาลรัฐธรรมนูญนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ในการรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้อง อีกทั้งเป็นกลไกที่สำคัญในการที่จะให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลเป็นไปโดยรวดเร็วและยุติธรรมแต่เนื่องจากข้อ กำหนดว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญในปัจจุบันนี้ยังขาดหลักเกณฑ์อันเป็นสาระสำคัญในฐานะที่เป็นกฎหมายวิธีพิจารณาความที่มุ่งประสงค์จะรับรองและคุ้มครองสิทธิของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทำให้จุดมุ่งหมายที่คาดหวังไว้ไม่อาจบรรลุผลได้เท่าที่ควรจึงสมควรทำการศึกษาอย่างละเอียด รวมทั้งศึกษาเปรียบเทียบกับวิธีพิจารณาขององค์กรวินิจฉัยคดีรัฐธรรมนูญของต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทยต่อไป

วิธีดำเนินการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary research) โดยวิธีการค้นคว้าและศึกษาวิเคราะห์จาก ตำรา เอกสาร บทความ และเอกสารทางวิชาการ ต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ คำพิพากษาของศาลรัฐธรรมนูญ สารนิพนธ์ วิทยานิพนธ์ คำบรรยาย บันทึกการประชุมและสัมมนาทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ คือ เพื่อศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไทยตามที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และข้อกำหนดของศาลรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2546 ว่าวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีหลักเกณฑ์หรือกลไกที่เหมาะสมเพียงพอหรือไม่อย่างไร ที่จะทำให้คำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญนั้นมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญในการที่จะคุ้มครองและรับรองสิทธิของประชาชนและปัญหาบางประการที่เกิดโดยที่กฎหมายวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไม่ได้กำหนดเอาไว้และแนวทางในการแก้ไข ปัญหาดังกล่าวเมื่อศึกษาจากระบบและวิธีพิจารณาขององค์กรที่ทำหน้าที่วินิจฉัยชี้ขาดกฎหมายขัดต่อรัฐธรรมนูญของต่างประเทศ เพื่อนำมาปรับปรุงกฎหมายวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไทย เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการทำคำวินิจฉัยต่อไป

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้คาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ในทางวิชาการ ดังนี้

1. ทำให้ทราบถึงความเป็นมา และความสำคัญของปัญหาวิธีพิจารณาความของศาลรัฐธรรมนูญไทย
2. ทำให้ทราบถึงแนวคิด ทฤษฎี และวิวัฒนาการของวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญไทย
3. ทำให้ทราบถึงระบบกฎหมาย และวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทย และต่างประเทศ
4. ทำให้ทราบถึงผลการวิเคราะห์วิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทย
5. ทำให้ทราบถึงบทสรุปและข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญของประเทศไทย